

Bagdasarova Armenija u hrvatskom divot-izdanju

Formatom velika i sjajno dizajnirana, s velikim brojem dojmljivih fotografija, knjiga „Armenija – Noina zemlja“ Artura Rafaeloviča Bagdasarova doista je divot-izdanje kakvo se rijetko sreće u našim knjižarama, bogata podacima o povijesti, kulturnoj i duhovnoj baštini zemlje i naroda koji je doživio mnoge tragedije, ali i ostavio dragocjene tragove između ostalog i u europskoj kulturi, poglavito u tiskarstvu

Artur R. Bagdasarov

U izdanju Školske knjige objavljena je prije nekoliko mjeseci knjiga Artura Rafaelovića Bagdasarova pod naslovom „Armenija Noina zemlja“. Bagdasarov je ruski kroatist armenskoga podrijetla, prijatelj Hrvatske, hrvatskoga jezika i kulture. Hrvatskoj je čitateljskoj publici poznat po brojnim jezikoslovnim napisima i polemikama, te po knjizi „Armenija – domovina sv. Vlaha“, svojevrsnom etnokulturnom mostu prijateljstva između Hrvatske i Armenije. Pojedini dijelovi nove knjige objavljeni su prethodno kao prilozi na internetskim stranicama Hrvatskoga kulturnog vijeća.

Formatom velika i sjajno dizajnirana, s velikim brojem dojmljivih fotografija (urednica Snježana Bakarić Palička, grafičko-likovno oblikovanje Sandra Bolfek), „Armenija – Noina zemlja“ doista je divot-izdanje kakvo se rijetko sreće u našim knjižarama, bogata podacima o povijesti, kulturnoj i duhovnoj baštini zemlje i naroda koji je doživio mnoge tragedije, ali i ostavio dragocjene tragove između ostalog i u europskoj kulturi, poglavito u tiskarstvu. (U armenskoj tiskari u Beču tiskane su knjige velikoga broja hrvatskih pisaca u drugoj polovini 19. stoljeća). Republika Armenija, koju Armenci zovu Hajk ili Hajastan, nalazi se na južnom dijelu Zakavkazja, graniči s četiri države od kojih je na zapadu Turska u kojoj je žalibože igrom povijesne sudbine ostao legendarni Ararat, sveta armenska planina na vrhu koje je praotac Noa našao kopno nakon duge plovidbe.

Armenija je prastara zemlja, ime Arminia zapisano je na pločicama perzijskoga kralja Darija I. pet stotina godina prije Krista, na tom je području bilo Hetitsko Carstvo, zatim savez država Haja-Azi, država naroda Nairi i kraljevstvo Urartu. Samostalna Armenija u doba Tigrana Velikog (stoljeće prije Krista) protezala se od Kaspijskoga jezera preko Crnoga mora do Sredozemlja, a novi je uzlet doživjela u vrijeme Armenskog cilicijskog kraljevstva od 11. do 14. stoljeća u vrijeme križarskih ratova. Zemljopisni položaj nije Armeniji donio sreću, samo najezde Perzijanaca, Rimljana, Bizanta, Arapa, Tatara i Osmanlija. Potonji su vladali Armencima pet stoljeća i svoju vlast „zaokružili“ na prijelazu u dvadeseto stoljeće strahovitim genocidom, nastavljenim još većim razmjerima u vrijeme Prvoga svjetskog rata. Poslije toga rata Armenija je postala neovisnom, ali u sastavu SSSR-a kao Transkavkaska sovjetska republika. Doista se osamostalila tek u kolovozu 1990.

Hrvatsku nazivamo zemljom tisuću otoka, a Armenija se može nazvati zemljom tisuću rijeka, uz to i stotinu jezera od kojih je najveći Sevan. Armenaca (u Armeniji) ima manje no Hrvata (u Hrvatskoj), oko tri i pol milijuna. Najviše njih pripadnici su Armenske apostolske crkve, ima nešto katolika, pravoslavaca, jezida i muslimana, glavni je grad Jerevan („jerevum e„ na armenskom znači „vidi se“ (kopno).

Bagdasarov detaljno i pouzdano razlaže čitatelju armensku povijest, mijene i kraljeve, tuđe vladavine sve do genocida u kojemu je pobijeno milijun i pol Armenaca, pola milijuna izbjeglo, uz nezabilježeni kulturocid. Dvadeset i četvrtoga dana u travnju sjećaju se Armenci svake godine žrtava čiji su krvnici bili Turci, uglavnom Mladoturci pod vodstvom Talat-paše, Džemal-paše i Enver-paše. Prvu dvojicu su armenski osvetnici ubili poslije u atentatima. Turska, kao što je poznato, ni danas ne priznaje taj genocid, koji je bio inspiracija Hitleru.

Armenski je jezik indoeuopski, staroarmenski (naziv: grabar) dobio je pisani oblik kada je Mesrop Maštoc stvorio alfabet. Novi armenski književni jezik postoji od 17. stoljeća. Književnost se razvijala od trećega stoljeća, kada je Armenija – prije Konstantina – proglasila kršćanstvo državnom vjerom Armenaca. Dodiri s kršćanstvom datiraju od Kristova doba, kada su apostoli Tadej i Bartolomej boravili u Armeniji i ondje bili mučeni i ubijeni. Zanimljiva je storija o prvom

dolasku Tadejevu u Armeniju – kaže se da ga je poslao osobno Isus Krist da izliječi kralja Abgara... Armenska apostolska crkva spada među staroistočne crkve, prihvaća samo prva tri ekumenska sabora. Sjedište Armenske apostolske crkve je u Ecmiadzinu blizu Jerevana, a sjedište Armenske katoličke crkve u – Libanonu.

Čitatelj će u knjizi „Armenija – Noina zemlja“ naći tezor podataka o mitologiji, glazbi, slikarstvu i književnosti, starim gradovima, obiteljskim običajima, otvorit će mu se cijeli jedan nama manje poznat svijet i njegov način života, narod koji smo upoznali preko znamenitih predstavnika u svjetskoj kulturi, od Hačaturjana do Aznavoura ili novijih filmaša poput Sergeja Paradžanova („Boja šipka“).

Knjiga koju svakako treba uzeti u ruke. Autor je kroatist, kao što rekosmo, studirao je u Petrogradu i 1993. obranio disertaciju o razlikama između hrvatskog i srpskog jezika. Vraćam se na taj podatak zbog jedne neobičnosti: sažetci na svršetku knjige pisani su na armenskom, engleskom, francuskom, hrvatskom čakavskom, hrvatskom kajkavskom, njemačkom, portugalskom, ruskom, slovačkom i španjolskom.